

ERICH MARIA
REMARQUE

Noapte
la Lisabona

Traducere din limba germană
de Luminița Beimers

POLIROM
2019

Mi-am băgat într-un geamantan câteva lucruri de strictă necesitate. Am hotărât că era mai indicat să nu mă urc în mașină în fața casei, ci ceva mai departe, în Hitler-Platz. Helen avea să ducă geamantanul la mașină.

Am reușit să mă strecur pe stradă neobservat. Bătea un vânt cald. Copacii foșneau în întuneric. Helen m-a ajuns în piață. „Urcă”, a șoptit. „Grăbește-te.”

Mașina era un cabriolet închis. Fața lui Helen era luminată de beculețele de la bord. Ochii îi străluceau. „Să conduc mai atent”, a zis. „Un accident înseamnă poliție – exact ce ne mai lipsește.” Nu am răspuns. Refugiații nu vorbesc despre asemenea lucruri. Aduc nenorocire. Helen a râs. Mergeam pe lângă fortificații. Era foarte exaltată, de parcă totul ar fi fost o aventură. Continua să vorbească cu sine sau cu mașina. Când a trebuit să oprească lângă un polițist care dirija circulația, a început să se roage; când așteptam la câte un semafor roșu, îl implora: „Schimbă-te! Fă-te verde! Ce mai aștepți?”. Expansivitatea ei mă uluia. Pentru mine era ultima oră pe care o mai petreceam împreună. Nu știam la ce hotărâre ajunsese ea între timp.

Odată ce am ieșit din oraș, s-a calmat. „Când ai de gând să pleci din Münster?”, m-a întrebat.

Nu știam, pentru că nu aveam unde să mă duc. Știam numai că nu puteam să mai stau mult. Norocul prostului nu dura la infinit; la un moment dat intuiești un avertisment.

Simți că a sosit vremea. Așa simțeam eu acum. „Măine”, am zis.

Pentru un timp nu a spus nimic. Apoi a întrebat: „Cum ai de gând să te întorci?”.

Mă gândisem cât stătusem singur pe întuneric în casă. Era prea riscant să iau trenul și să arăt pașaportul la graniță. Puteau foarte bine să-mi ceară și alte acte, o viză de ieșire, o dovadă că am plătit taxa de emigrare – or, eu nu aveam asemenea acte. „La fel ca la venire”, am răspuns. „Prin Austria. Peste Rin în Elveția. Noaptea.” M-am întors spre Helen. „Să nu mai vorbim despre asta”, am spus. „Sau cât se poate de puțin.”

A dat din cap. „Am adus ceva bani. O să ai nevoie de ei. Dacă treci granița clandestin, atunci poți să-i iei cu tine. Pot fi schimbați în Elveția?”

„Da, dar tu n-o să ai nevoie de ei?”

„Eu nu pot să-i iau cu mine. Voi fi controlată la graniță. Putem scoate numai câteva mărci din țară.”

Am privit-o cu gura căscată. Despre ce vorbea? Cred că-i scăpase fără să vrea. „Câți bani sunt?”, am întrebat.

Helen mi-a aruncat o privire piezișă. „Nu așa de puțini cum crezi. I-am pus bine cu mult timp în urmă. Sunt în geantă.”

Mi-a făcut semn spre o geantă mică din piele. „Sunt mai mult hârtii de o sută. Dar e și un sul de hârtii de douăzeci, ca să nu fii nevoit să schimbi din hârtiile de o sută în Germania. Ia-i. Oricum, sunt banii tăi.”

„Nu mi-au confiscat banii din cont?”

„Ba da, dar nu destul de repede. Am reușit mai înainte să scot banii ăștia. Cineva de la bancă m-a ajutat. Am vrut să-i am pentru tine. Ți i-aș fi trimis dacă aș fi știut unde.”

„Nu ți-am scris pentru că am crezut că ești urmărită. Nu voiam să te trimită și pe tine într-un lagăr.”

„Nu e singurul motiv”, a spus Helen, foarte calmă.

„Da, poate că nu.”

Am trecut printr-un sat cu case albe, cu bârne negre de lemn și cu acoperișuri de paie, tipice pentru Westfalia. Tineri în uniformă umblau dându-și aere. Dintr-o berărie se auzeau cântece.

„Va fi război”, a spus Helen. „Din cauza asta te-ai întors?”

„De unde știi că o să fie război?”

„De la Georg. Din cauza asta te-ai întors?”

De ce era atât de curioasă să știe asta, mă întrebam. Acum, când plecam din nou.

„Da, Helen. Țsta-i un motiv.”

„Ai venit să mă iei?”

Am făcut ochii mari. „Doamne, Helen”, am zis în cele din urmă. „Nu vorbi așa. Tu nu știi cum e acolo. Nu-i o glumă. Și dacă izbucnește războiul, va fi cumplit. Toți germanii vor fi închiși.”

A trebuit să ne oprim la o trecere la nivel. Lângă cocioaba paznicului de la barieră era o grădiniță plină cu dalii și trandafiri. Stinghiile barierei cântau în vânt ca strunele unei harpe. S-au oprit și alte mașini în spatele nostru – un

Opel mic cu trei bărbați viguroși, cu priviri solemne; un autoturism sport cu două locuri, verde, în care se găsea o bătrânică; apoi a apărut o limuzină silențioasă, un Mercedes, care semăna perfect cu un dric, și a oprit foarte aproape de noi. Șoferul purta o uniformă SS neagră. În spate stăteau doi ofițeri SS cu fețele palide. Mașina era atât de aproape de noi, încât puteam să bag mâna în ea. Trenul nu prea se grăbea să vină. Helen nu spunea nimic. Splendidul Mercedes cromat a înaintat până când aproape că atingea bariera cu radiatorul. Arăta într-adevăr ca un dric transportând două cadavre, ca un simbol al războiului despre care tocmai vorbiserăm; uniforme negre, fețe cadaverice, capul de mort din argint, mașina neagră și tăcerea care părea că nu mai miroase a trandafiri, ci a putrefacție.

Trenul a trecut pe lângă noi ca viața însăși. Era un expres cu vagoane de dormit și un vagon restaurant foarte puternic iluminat; puteai chiar să vezi fețele albe de masă. Când bariera s-a ridicat, Mercedesul a țâșnit în noapte înaintea noastră, ca o torpilă neagră care părea că face noaptea și mai neagră și transformă copacii în schelete.

„Vin cu tine”, a zis Helen.

„Poftim? Ce-ai zis?”

„De ce nu?”

A oprit mașina. Am stat în tăcere; am ascultat zgomotele nopții. „De ce nu?”, a repetat Helen. „Aveai de gând să mă părăsești din nou?”

În lumina albăstruie a panoului de bord arăta la fel de palidă ca ofiterii aceia – de parcă ar fi fost marcată și ea de suflul morții care dădea târcoale în noaptea de iunie. În clipa aceea am știut de ce mi-a fost teamă întotdeauna; că războiul avea să ne despartă, că nu aveam să ne mai regăsim niciodată după terminarea lui, pentru că, și cu cel mai mare optimism, nu puteai să speri în atâta noroc după un cutremur care avea să distrugă totul.

„Dacă n-ai venit să mă iei, atunci e o crimă faptul că ai venit. Nu-ți dai seama?“, a spus Helen, scuturată dintr-odată de furie.

„Ba da“, am răspuns.

„Atunci ce rost are să fii evaziv?“

„Nu sunt evaziv. Dar tu nu știi ce înseamnă.“

„Dar tu știi? Atunci de ce-ai venit? Să nu mă minți. Ca să-mi spui din nou la revedere?“

„Nu.“

„Atunci de ce? Ca să rămân aici și să mă sinucid?“

Am scuturat din cap. Știam că era un singur răspuns pe care l-ar fi înțeles, și unul singur pe care aveam voie să-l dau acum, chiar dacă totul era un vis. „Am venit să te iau“, am spus. „Încă nu ți-ai dat seama?“

Fața i s-a schimbat. Supărarea i-a trecut imediat. Era foarte frumoasă. „Ba da“, a murmurat. „Dar trebuia să mi-o spui. Încă nu ți-ai dat seama?“

Mi-am adunat tot curajul. „Ți-o spun de o sută de ori, Helen; aș vrea să ți-o spun în fiecare clipă – este ceea ce îmi doresc cel mai mult pe lumea asta, chiar dacă este imposibil.“

„Nu e imposibil deloc. Am pașaport.”

Pentru o clipă nu am zis nimic. Cuvântul căzuse ca un trăsnet asupra confuziei din capul meu. „Ai pașaport? Valabil pentru călătorii în străinătate?”

Helen și-a deschis geanta și a scos pașaportul. Nu numai că îl avea, îl avea chiar la ea. Mă uitam la el ca alții la sfântul Graal. Era un pașaport valabil. „De când îl ai?”, am întrebat.

„De doi ani”, a spus. „Este valabil încă trei ani. L-am folosit de trei ori, o dată să merg în Austria, când încă mai era independentă, și pentru două călătorii în Elveția.”

L-am răsfoit. Trebuia să-mi adun gândurile, pentru că eram copleșit de situație. Bucata asta de hârtie din mâinile mele era un pașaport. Nu mai era imposibil pentru Helen să părăsească Germania. „Foarte simplu, nu-i așa?”, a spus privind-mă.

Dădeam din cap ca prostul. „Poți să iei trenul și să pleci.” M-am uitat din nou la pașaport. „Dar n-ai viza francească.”

„Îmi vor da una la Zürich. Pentru Elveția nu ai nevoie de viză.”

„E adevărat. Dar cu familia ta ce faci? O să te lase să pleci?”

„Doar n-o să le cer voie. N-o să le spun nimic. Le voi zice că trebuie să mă duc la Zürich la doctor. Așa am mai făcut și înainte.”

„Ești bolnavă?”

„Bineînțeles că nu”, a spus Helen. „Le-am spus asta ca să obțin un pașaport, pentru a putea pleca de aici. Era mai convingător.”